

I ovaj je Psalam bez naslova.¹⁾ Ali se iz proučavanja teksta može lako zaključiti, da je po smislu potpuno sličan Psalmu 96 (97); ide, naime, za tim da dokaže, kako Yahweh kao kralj svog vlastitog naroda neće lako trpjeti bilo koji grijeh idolopoklonstva u samom narodu. — Svečanost se posvećenja promatra pod istim vidom kao i u Psalmu 96 (97), ali na sasvim drugi način. I zato možemo zaključiti da ih nije spjevao isti nadahnuti pjesnik.

RED 1—3.

1. *Yahweh je postao kraljem, neka se uzbude i uskomešaju plemena; * (zavladao je) onaj, koji sjedi nad kerubinima, (od poklika) neka se trese zemlja.*

2. *Yahweh je postao velik na Sionu, * uzvišeni (Bog) nad svim (israelskim) plemenima!*

3. *Neka se prizna u pohvalu njegova imena * „Postalo je veliko, slavno, zadaje strah!“*

1. „Yahweh je postao kraljem, neka se uzbude i uskomešaju plemena!²⁾ * (zavladao je)³⁾ onaj, koji sjedi nad kerubinima, (od poklika) neka se trese zemlja“. — Posvećenjem šatora Yahweh je postao kraljem svoga naroda. Taj značajni događaj ima da ispuni radošću sve vjerne Israelce i da ih potakne na veliko vanjsko slavlje. Nitko ne bi smio ostati po strani, sve bi se imalo pokrenuti; sve mora biti u vrevi, svatko mora nastojati kako će iskazati što veću počast novome kralju; čitava bi se zemlja morala tresti od oduševljenih poklika, kojima se Yahweh proglašuje kraljem.

2. „Yahweh je postao velik na Sionu, * uzvišeni (Bog) nad svim (israelskim) plemenima!“⁴⁾ Ove riječi u uprav-

1) LXX imaju kao naslov: „Davidova pjesma uz glazbala“. Već smo iznijeli svoje mišljenje u Ps. 96 (97) o smislu kako se imaju shvatiti ove riječi: Psalam nastoji da istakne ciljeve, koje je David htio postići posvećenjem šatora, i preporuča usvajanje njegovih bogobojaznih nakana.

2) „Neka se uzbude i uskomešaju plemena“. Namjesto *neka se uzbude i uskomešaju* u izvorniku imamo riječ *yirgezû* od korijena *ragaz*, a označuje uzbuđeno, masovno i bučno komešanje. — Riječ *plemena* prevodi hebr. riječ *'ammim*, koju LXX prevode s *laoi*, a sv. Jeronim s *populi*. No i *laoi* i *populi* mogu označiti i manje narodne skupine, kao što to može inače i riječ *narodi* u svim drugim jezicima. Ovdje se radi očito o manjim israelskim narodnim skupinama, o raznim plemenima.

3) „Zavladao je onaj, koji sjedi na kerubinima“. Riječ *se zavladao je*, *malak*, ne nalazi u izvorniku, ali se mora prenijeti iz prvog dijela paralelizma, gdje smo je preveli s *postao je kraljem*.

4) „Uzvišeni Bog nad svim israelskim plemenima“. — Doslovno: „Uzvišen nad svim narodima“. — Već smo u 1. r. istakli, da riječ *'ammim*, *narodi*, izražuje manje narodne skupine, plemena, te bi prevod morao glasniti: „Uzvišen nad svim plemenima“. — Stavili smo *uzvišeni Bog* jer u misli

nom govoru sačinjavaju poklike ili formulu, obrazac, kojim je narod imao pozdraviti uspostavljanje Yahweh-ova javnog i svečanog štovanja na Sionu. „Yahweh je postao velik na Sionu“, uživa, drugim riječima, sada kad je uspostavljeno njegovo štovanje na Sionu, jedinstveni božanski ugled koji ga čini velikim, ili bolje reći najvećim među štovanim bogovima. On je „uzvišeni (Bog) nad svim (israelskim) plemenima“, tj. on je Bog od kojega israelska plemena ne priznaju većega, jedini među bogovima kome ona iskazuju božansko štovanje.

3. „Neka se prizna u pohvalu njegova imena: Postalo je veliko, slavno, zadaje strah!“⁵⁾ Psalmista pozivlje Israelce da časte i štuju Ime Božje, priznajući da je uspostavljanjem javnog štovanja ono postalo veliko po svom Božanskom ugledu, da ulijeva više straha i veće strahopočitanje nego li imena svih ostalih bogova, i da je postalo slavno ili sveto u očima poganskih naroda i da ga veličaju sva usta. To je bila najveća počast koju su oni mogli iskazati svome Bogu, to je bilo značenje koje su oni pridavali uspostavljanju javnog i svečanog štovanja Yahweh-a na Sionu, time su oni i sudjelovali kod uspostavljanja toga štovanja. — Kako vidimo, proglašenje Yahweh-a kraljem, na koje je Psalmista pozvao Israelce u 1. r., imalo se izvršiti uspostavljanjem i poprimanjem javnog Yahweh-ova štovanja na Sionu.

* * *

U ovom prvom dijelu (1—3) Psalmista pozivlje Israelce da iskažu svečanu počast svome kralju, Yahweh-u, oduševljenim preuzimanjem njegova javnog i svečanog štovanja na Sionu.

Psalmiste israelski narod ima da proglasi Yahweh-a svojim uzvišenim Bogom, tj. Bogom koji se za Israelce uzdiže visoko nad svakim drugim bogom. Nadodali smo također i riječ **israelskim** (plemenima) jer je očito da Yahweh uspostavljanjem javnog i svečanog štovanja postaje uzvišenim Bogom nad israelskim narodom, kralj među bogovima za nj.

- 5) „Neka se prizna u pohvalu njegova imena“. — Doslovno: „Neka se prizna u pohvalu tvojega imena“. — Hebr. pjesnički stil mijenja vrlo često lica, što daje živahnosti i ljepote samoj pjesmi, ali našem stilu ne pristaje nikako, i mi idemo za tim da izrazimo istu stvar, ali onako kako nama bolje odgovara. „Postalo je velikim, svetim, zadaje strah“. Doslovno: „Veliko je, zadaje strah, sveto je“. No reći da je Yahweh-ovo ime sada veliko, zadaje strah i sveto je, znači da je to ime postalo veliko, da je počelo zadavati strah i da se je očitovalo svetim. Sve je to Yahweh i dosada bio u sebi, ali sada će se sve to javno i svečano priznavati. Izraz **Yahweh-ovo se ime očitovalo svetim** pred pogaškim narodima znači upravo da je postalo slavnim, ukoliko će oni ipak morati odati priznanje da Yahweh zaslužuje, više od svih bogova, da bude čašćen kao Bog.

4. *Kraljeva vlast ide za besprijekornom upravom; * uspostaviti će što je pravo, vladati će kako je pravedno u Israelu.*

5. *Odajte počast Yahweh-u, našem Bogu, poklonite se pred podnožjem njegovih nogu, * (izjavite:) „Ti si (Israelov) Svetac!“*

4. „Kraljeva vlast ide za besprijekornom upravom; * uspostaviti će što je pravo, vladati će kako je pravedno u Israelu.“⁶⁾ Psalmista ide za svojim glavnim ciljem i nastoji uvjeriti Israelce, da se moraju potpuno odreći svake vrsti idolopoklonstva. U tu svrhu opisuje u kratko kakva će biti uprava novoga kralja: Bog je toliko puta izjavio tokom povijesti zbog Izabranog naroda, da će ga neprestano štiti, učiniti uglednim, dati mu sve potrebno za život uz uvjet da samoga njega časti i štuje, i da vrši njegove zapovijedi. To je načelo i geslo i sadašnje njegove uprave, i on će ga sprovesti do u najmanje sitnice i sa svom strogošću, kako je jasno izraženo u tekstu retka. Obje strane moraju izvršiti besprijekorno svoje obaveze: narod ne smije štovati nikakva tuđeg boga i Yahweh će postupati najbolje s njim. No ako se narod iznevjeri svojim obavezama Yahweh će postupiti po svojoj najstrožoj pravdi protiv njega.

6) „Kraljeva vlast ide za besprijekornom upravom“. Doslovno: „Kraljeva moć ljubi sud“. Ni moć ni sud ne mogu ljubiti, ili voljeti. Glagol ljubiti primijenjen neživim stvarima, ili apstraktnim pojmovima znači da se te stvari slažu, da su usko povezane, da su sljubljene i da se ne mogu odvojiti jedna od druge. S druge strane riječ **sud**, **mišpat**, označuje i upravu, ali ne bilo koju upravu, nego onu koja se neće bojati ni najstrožeg suda, budući da je sasvim ispravna. — LXX su preveli prvu riječ **moć**, **vlast s time**, honor - čast. Inače skoro svugdje u Psalmima, oni prevode riječ **ôz**, **moć**, **s time**, čast, jer je moć preduvjet časti kod ljudi i uvijek je u časti kod njih. S druge strane moć, koju Bog iskazuje, potiče ljude da ga časte. Mnogi današnji stručnjaci ne shvaćaju ove riječi u gore iznesenom smislu, pače misle da i nemaju pravoga smisla, pa preinačuju izvorni tekst i dobivaju slijedeći prevod: „Vlada kao mogućnik onaj, koji voli pravdu“. Nama na gornji način doslovno shvaćene ove riječi daju potpuni smisao koji je u savršenom skladu sa cijelim retkom i s čitavim sadržajem, pa stoga mislimo da ih ne treba ispravljati.

„Uspostavit će što je pravo, vladati će kako je pravedno, u Israelu“. Doslovno: „Ti si uspostavio što je ispravno, ti si nametnuo sud i pravdu“. — Već smo gore u 3. r. istakli da hebr. pjesnički stil vrlo lako mijenja lica, i da ga mi ne možemo uvijek doslovno slijediti. — Sud i pravda veoma često izrazuju do skrajnosti pravednu upravu. — Perfekti **uspostavio je**, **nametnuo je** izražavaju ono što je Yahweh upravo ovog časa uradio, jer je svojim nastupom kao kralj udario pečat svojoj upravi i dao do znanja kako će se vladati ubuduće. — „U Israelu“. Doslovno: „U Jakovu“. Ali mislim da je za nas lakše podrazumjeti Israelski narod pod riječju **Israel**, nego pod riječju **Jakov**.

5. „Ođajte počast Jahweh-u, našemu Bogu, poklonite se pred podnožjem njegovih nogu, * (izjavite): Ti si (Israelov) Svetac!“⁷⁾ U predašnjem je retku Psalmista iznio uvjete, uz koje se je Bog primio, da bude kraljem svoga naroda. U ovom pozivlje Israelce, da ih dragovoljno prihvate, pa ih u tu svrhu potiče, da pristupe njegovom svetištu na Sionu, da se približe kovčegu zavjeta, podnožju njegovih nogu, koje je označivalo — da tako rećemo — Božju fizičku prisutnost, i da klanjanjem očituju svoju spremnost i svoju neopozivu odluku, da ga prime za svoga kralja. — Počastima poklonstva inaće se iskazuje podložnost bilo kojemu kralju. — Nadalje ih potiče, da uz iskazivanje svoje podložnosti klanjanjem Jahweh-u kao svome kralju također i svećano izjave: „Ti si Israelov Svetac!“ Ti si, drugim rijećima, jedini Bog koga će Israelski narod štovati i kome će se klanjati, jedina i isključiva božanska svetinja toga naroda.

U drugom dijelu (4—5) Psalmista opisuje kakva će biti uprava Boga - Kralja. On će strogo sprovesti u djelo svoje nekadašnje zahtjeve prema narodu.

RED 6—7.

6a. *Mojsije i Aron bijahu njegovi svećenici, * Samuel od onih, koji zazivahu njegovo ime.*

6b. *Zazivahu Jahweh-a i on ih je uslišao, **

7a. *Progovorio im je u stupu oblaka.*

7b. *Dade im u pohranu svoja jamstva, * povjeri im prava.*

6a. „Mojsije i Aron bijahu njegovi svećenici, * Samuel od onih, koji zazivahu njegovo ime“. Mojsije, Aron i Samuel bijahu predstavnici naroda. U njegovo ime su oni tražili od Jahweh-a da uzme pod svoju osobitu zaštitu Israelce kao svoj odabrani narod; da bude, drugim rijećima, njegovim vodićem i njegovim upraviteljem ili kraljem.

7) „Ođajte počast“. Doslovno: „Uzvisite“. — Radi se o određenom ćinu uzvisivanja, o poklonu, naime, i o izjavi da israelski narod uzima Jahweh-a za svoju narodnu svetinju kako je izraženo u drugom dijelu retka.

„Izjavite“. U izvorniku nemamo ove rijeći. Ali u nekojim rukopisima MT i u starijim prevodima LXX i sv. Jeronima nalazimo veznik **ki**, **quia** ili **quoniam**, koji navodi govor i pretpostavlja uvodni glagol.

„Israelov Svetac“. U izvorniku nemamo Israelov, ali ga smisao zahtjeva, jer tu imamodoslovno: „On je Svetac“, dakako: nama. Osim toga mi smo okrenuli neupravni govor u upravni.

6b. — 7a. „Zazivahu Jahweh-a i on ih je uslišao, * progovorio im je u stupu oblaka“. Jahweh se rado odazvao molbama Mojsija, Arona i Samuela i pristao je da bude vrhovnom glavom svoga naroda. Svoj je pristanak očitovao iz stupa oblaka, jer je često na taj način označivao svoju prisutnost u šatoru, kad bi mu se Mojsije tu molio.

7b. „Dade im u pohranu svoja jamstva, * povjeri im prava.“⁸⁾ Ove riječi sadrže konkretni odgovor Božji: Jahweh je preko Mojsija, Arona i Samuela saopćio narodu svoje uvjete, uz koje će on pristati da postane njegovim upraviteljem ili kraljem. Ti su uvjeti zapovijedi, koje je on propisao narodu na brdu Sinaju, a koje je popratio s jamstvom, da će ga navijeke štiti ako ih bude opsluživao. To su također prava štovanja koja će Bog tražiti od Israelaca, kao svog odabranog naroda; kao i prava, koja će on dati svome narodu nad svim ostalim narodima.

U trećem dijelu (6—7.) Psalmista se osvrće na povijesne podatke, koji govore o sklopljenom ugovoru između Boga i naroda u raznim prigodama, s nakanom da svome narodu stavi pred oči, kako će se Bog i sada vladati prema uslovima svog ugovora nekada sklopljenog i neće ga izmijeniti, već će ga obnoviti i uvijek poštivati kao ugovor, koji ima naravnu nepromjenjivu vrijednost.

RED 8—9.

8. *Jahweh, Bože naš, Ti bi ih uslišao, * Bože, Ti bi im oprostio, iako bi im se osvećivao radi idolopoklonstva.*

9. *Odajte počast Jahweh-u, našem Bogu; poklonite se na njegovom svetom brdu; * (izjavite): „Jahweh, Bože naš! Ti si (Israelov) Svetac!“*

8. „Jahweh, Bože naš, Ti bi ih uslišao, * Bože, Ti bi im oprostio, iako bi im se osvećivao radi idolopoklonstva.“⁹⁾

8) „Dade im u pohranu“. Doslovno: „Uzeše u pohranu“. U drugom dijelu paralelizma imamo: „Povjeri im“. Kako vidimo hebr. se pjesnički stil ne obazire ni na slaganje glagoljskih oblika i upotrebljava bez razlike trpni i radni oblik, a čitatelj ih mora dovesti u sklad u misli prema smislu. Šmisao je u našem slučaju: „Uzeše u pohranu jer im je Jahweh poklonio“. „Svoja jamstva“. O riječi jamstva smo govorili u Ps. 92 (93), 5.

9) „Iako bi im se osvećivao“. Doslovno: „I osvetio si im se“ Bit će nam jasno da ovaj glagoljski izraz ima gore izneseno značenje ako poredamo stilski sva tri glagola retka prema logičnoj vezi na slijedeći način: „Jahweh, Bože naš, Ti si im se osvetio radi idolopoklonstva; Ti si ih uslišao; Bože, Ti si im oprostio“. Stil je pjesme u svim jezicima sažet, ali je u semitskim jezicima takav u mnogo većoj mjeri radi jednostavnosti glagoljskih oblika. Imamo li u vidu tu činjenicu, neće nam biti teško pogo-

— U 6—7. r. Psalmista je govorio o Mojsiji, Aronu i Samuelu, a u 8. r. prelazi naglo da govori o Israelskom narodu, a da nije uopće na to upozorio. On sebi predstavlja, kao da mu narod pravi objekciju: Pa i dosada smo štovali krive bogove i Yahweh nas nije uništio. Što nam onda može biti, ako to budemo radili i u buduće? I odgovara: Istina je, da ste i dosada često puta griješili idolopoklonstvom. Ali bi tada Mojsije, Aron, Samuel ili netko drugi poput njih, tražio oprostjenje u Boga i on bi vam se tada smilovao, kaznio bi vas blaže nego ste zaslužili i opet bi vas — kad biste se pokajali — primio natrag i priznao za svoj odabrani narod. No da li će uvijek biti tako? To nije bila vaša zasluga, nego njegovo milosrđe; nemojte zato misliti da ćete imati na to pravo i ubuduće, nego nastojte svim silama odbaciti bilo kakvo štovanje krivih bogova. To neka vam bude zadnja opomena.

9. „Ođajte počast Yahweh-u, našem Bogu, poklonite se na njegovu svetom brdu; * (Izjavite:) „Yahweh, Bože naš! Ti si (Izraelov) Svetac!“¹⁰⁾ — Psalmista pozivlje Izraelce da pristupe Yahweh-u svome Bogu sada, kad je postao njihovim kraljem, i da mu se poklone na brdu Sionu u počast i u naknadu za sve prekršaje idolopoklonstva, kojima su ga toliko puta uvrijedili; i da mu obećaju, da će se od sada on jedini štovati u Israelu.

* * *

U četvrtom dijelu (8—9) Psalmista opominje Izraelce da se ne vraćaju nikada više na svoje nekadašnje grijehe idolopoklonstva, i pozivlje ih, da prikažu naknadu za sve

diti pravi smisao retka kako smo ga sada poredali: „Yahweh, Bože naš, Ti bi im se osvetio radi idolopoklonstva, ali bi ih ipak uslišao; I eto, Bože, Ti bi im se smilovao“.

„Radi idolopoklonstva“. U izvorniku imamo riječ 'alilôt koju LXX prevode s *epitedeumata*, a sv. Jeronim s *commutationes*. Vulgata prevodi grčku riječ *epitedeumata* s *adinvētionēs, cogitationēs* i *desideria*. Valjda bismo najbolje preveli ovu grčku riječ s izmišljotinama jer grčki glagol *epitedeuo* znači i lukavo izmisliti. Na taj bismo način imali doslovno značenje Vulgatine riječi *adinvētionēs*, a valjda i riječi *cogitationēs*, jer ova riječ ne predstavlja misli, ono, naime, što se misli, već ono što se u mislima stvara, izmišljotine, drugim riječima. Izmišljotine su krivi, izmišljeni bogovi. — Riječ je *desideria* obično spojena s riječju *cordis* i ne označuje želje srca već želje u mislima, tj. tajne želje. Israelci su, naime, često bacali svoje poglede na krive bogove i potajno su ih štovali. — **Commūtatio** sv. Jeronima znači zamjenu ili nadomjestak: Israelci su, naime, nastojali zamijeniti ili nadomjestiti pravoga Boga s krivim bogovima. — Doslovno bi se, dakle, imalo prevesti: „Radi njihovih izmišljotina ili zamjena, ili nadomjestaka, surogata“. Mi smo preveli prema smislu, da se može lakše shvatiti: „Radi idolopoklonstva“.

- 10) Ovaj je redak sasvim sličan petome retku. Jedina je razlika u tome, što u petome imamo: „Poklonite se pred podnožjem njegovih nogu“, a u ovom: „Poklonite se na njegovom svetom brdu“. Riječi su doduše ponešto različite, ali je smisao potpuno jednak. U pogledu filoloških zapažanja vrijedi ono isto što smo rekli za peti redak.

počinjene prekršaje. — 9. r. služi ujedno i kao zaključak, jer izražava osjećaje, koje bi svaki Israelac morao imati prigodom proglašenja Jahweh-a kraljem; i odluke, koje bi svatko morao stvoriti za ubuduće; te na taj način izražava i cilj, koji je Psalmista imao pred očima u svome Psalmu.

Ne može postojati nikakva sumnja; da je Psalmista svojom pjesmom imao u vidu udaljiti Israelce od štovanja krivih bogova i učvrstiti ih u štovanju pravog Boga. To je bio nužni uvjet, ako su se oni htjeli iskreno pokloniti Bogu i dragovoljno ga primiti za svoga kralja, jer se je sva počast novo izabranom kralju morala sastojati isključivo u besprijekornom štovanju samoga pravoga Boga. Već nam ova činjenica jasno govori, da je Psalm mora biti usko povezan s prigodom proglašenja Jahweh-a kraljem. S druge strane i prva nam tri retka otvoreno govore o svečanosti proglašenja Jahweh-a kraljem. — Ali je također očito iz 2. i 3. r. da je uspostavljanje javne i svečane počasti Bogu posvećenjem šatora ili hrama bilo ujedno i proglašenje Jahweh-a kraljem.

Ono, što smo rekli o mesijanskom značenju za Ps. 96 (97), to vrijedi i za ovaj Psalm.

Sinonimni paralelizam je očit u svim recima, premda se malo teže opaža u 3. 5. i 9. r. radi uvoda u upravni govor. Uvod u upravni govor, kao i sam upravni govor, sačinjavaju dva dijela paralelizma.

o. Ivan ŠTAMBUK

STRUČNI SVJETOVNJAČKI APOSTOLAT

Laički, svjetovnjački apostolat poprima u Crkvi u naše dane sve određenije i konkretnije obrise. Od pomalo opće ideje, gdje se je više osjećao i naslućivao, nego vidio njegov teološko - ekleziološki značaj, on je danas već postao prilično razrađen pojam, s jasnim dogmatskim supstratom (o mističnom Kristovu tijelu kao živom i mnogoudnom organizmu, o univerzalnom svećeništvu, o specifičnom karakteru drugoga, krizmenoga sakramenta) i sa, uglavnom, autoritativno definiranim sadržajem. Povučene su mu i potrebne granice; uočen mu je i praktični djelokrug; označen teren i dijapazon; utvrđeni konstitutivni dijelovi. II. vati-